

अनयोःपक्षयोःक्रमेणमूढाबूढदृष्टिभेदेनव्यवस्थामाह द्वाविति विषयात्घटादिविषयभारभ्यप्रतिसंहारःउत्पत्तिक्रमवैपरीत्येनसंप्रविलापनकर्तव्यमितिसंख्यानंऔपनिषदानालक्ष्यतेनेनेतिलक्षणंशास्त्रं अ
यमर्थः मूढानांतात्त्विकएवजीवेश्वरादिभेदः बुद्धानांतुविषयप्रतिबिंबभावेनेतिप्रतिबिंबोपाधेःसत्त्वस्यप्रविलयेचिन्मात्रमेवशिष्यतेइति ॥ ३३ ॥ एवंज्ञाततत्त्वस्यजीवन्मुक्तस्यलक्षणाभ्याह निर्ममइत्यादि
ना ॥ ३४ ॥ ध्यातिध्यायति वाग्दंडःपारुष्यं कर्मतादृशमेवहिंस्रं तथामनोपिपरानिष्ठार्थितेषां ॥ ३५ ॥ ब्रह्माणंचतुर्मुखं ॥ ३६ ॥ कर्ताकार्यवान् निराकृतिःतुच्छवेषः नविक्षिप्तःसंपादितःमनोरथोय
स्यसतथानभवति सत्यसंकल्पइत्यर्थः ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ योगमतेविशेषवक्तुंप्रतिजानीते यथेति योगैश्वर्यमणिमादिपरमार्थभूतंसदतिक्रान्तस्तदुल्लंघ्यगतःपरवैराग्यबलेननतुतत्त्वज्ञानबलेनाद्यतंसत्सां

द्वावात्मनौचवेदेषुविषयेष्वनुरज्यतः॥विषयात्मतिसंहारःसांख्यानोविद्विलक्षणं ॥ ३३ ॥ निर्ममश्चानहंकारोनिर्द्वंद्वश्छिन्नसंशयः॥नैवक्रुद्ध्यातिनद्वेष्टिनान्
ताभाषतेगिरः॥ ३४ ॥ आकुपृस्ताडितश्चैवमैत्रेणध्यातिनाशुभं ॥ वाग्दंडकर्ममनसांत्रयाणांचनिवर्तकः ॥ ३५ ॥ समःसर्वेषुभूतेषुब्रह्माणमभिवर्तते ॥ नैवे
च्छतिनचानिच्छोयान्नामात्रव्यवस्थितः ॥ ३६ ॥ अलोलुपोव्यथोदांतोनकृतीननिराकृतिः ॥ नास्येंद्रियमनेकाग्रंनाविक्षिप्तमनोरथः ॥ ३७ ॥ सर्वभूतसह
ऊमैत्रःसमलोष्ठाश्मकांचनः ॥ तुल्यप्रियाप्रियोधीरस्तुल्यनिंदात्मसंस्तुतिः ॥ ३८ ॥ अस्पृहःसर्वकामेभ्योब्रह्मचर्यदृढव्रतः ॥ अहिंस्रःसर्वभूतानामीदृक्सांख्यो
विमुच्यते ॥ ३९ ॥ यथायोगाद्विमुच्येतकारणैर्यैर्नैवोद्यत ॥ योगैश्वर्यमतिक्रान्तोयोनिक्रामतिमुच्यते ॥ ४० ॥ इत्येषाभावजाबुद्धिःकथितातेनसंशयः ॥
एवंभवतिनिर्द्वंद्वोब्रह्माणंचाधिगच्छति ॥ ४१ ॥ इतिश्रीमहाभारतेशांति०मोक्षधर्मपर्वणिशुकानुप्रश्नेसप्तत्रिंशदधिकद्विंशततमोऽध्यायः ॥ २३७ ॥

ख्यइवशुक्तिरंजतवद्वाधितवान्निष्कामतिवृत्तिसारूप्यादपसरतिनतुवृत्तिमूलमज्ञानमुच्छिनत्ति अयमर्थः अस्माकंमिथ्याज्ञानोद्भवोदेहेन्द्रियादिःप्रपंचोविषयाऽज्ञानबाधेसतिबाध्यैरज्जुणादिवत् योगा
नांतुसत्यात्मधानतउत्पन्नःप्रपंचःसत्यस्तदाकाराश्चित्तस्यवृत्तयोपिसत्याःवृत्तिसारूप्यंचैतन्यस्यसत्यमेवतत्रवृत्तीनांनिरोधेचित्तस्तदाकारतापिनिवर्तते तथाचसूत्रितं योगश्चित्तवृत्तिनिरोधःतदाद्रष्टुःस्वरू
पेऽवस्थानंवृत्तिसारूप्यमितरत्रेति सोयंसांख्ययोगयोर्विशेषोयथाप्रतिज्ञमुपपादितः ॥ ४० ॥ उपसंहरति इतीति भावोबक्तृविवक्षातद्विशेषजाबुद्धिः फलतस्तुनतयोर्भेदोऽस्तीतिभावः यथोक्तंभगवता य
त्सांख्यैःप्राप्यतेस्थानंतद्योगैरपिगम्यते एकंसांख्यंचयोगंचयःपश्यतिसप्तथतीति ब्रह्माणंपरंब्रह्म पुंस्त्वमार्थं ॥ ४१ ॥ इतिशांति०मोक्ष०नै०भा०सप्तत्रिंशदधिकशततमोऽध्यायः ॥ २३७ ॥